

## Utskriftsvennlig PDF

### Alle artikler i et dokument



Artiklene i dette dokumentet presenteres i 'ren tekst' uten illustrasjoner og linker.  
For fulle versjoner av artiklene anbefaler vi å lese nyhetsbrevet online.

### Verdiskapning gjennom redusert kapitalbruk

#### **Hva skal til for å motivere til redusert bruk av arbeidskapital og anleggsmidler i virksomheten? Hvilke faktorer er viktige for reduksjon av kapitalbruken?**

Kapitalbinding og endring i lønnsomhet er to grunnleggende faktorer som påvirker verdiskapning. Likevel er det svært mange bedrifter som synes å ha stort fokus på lønnsomhet, men i liten grad adresserer kapitalbinding. Dette har ulike årsaker; manglende forståelse av betydningen av kapitalbruk, opplevde interne barrierer ved forsøk på kapitalreduksjoner, for lite konkrete tiltak eller dårlig implementeringsoppfølging. Den gode nyheten er at et godt gjennomført arbeidskapitalsreduksjonsprosjekt typisk medfører en hurtig frigjøring av operasjonell arbeidskapital på 20-40%.

#### **Hvorfor skal vi redusere kapitalbruken?**

Et konsern eller en investor som skal fordele bruken av kapital vil selvfølgelig se hvor man får best avkastning for sine penger. Hvis din bedrift forventes å gi en høyere avkastning enn alternative investeringer – og økt kapitaltilførsel bidrar til ytterligere vekst og avkastning – så vil en konsernsjef ønske å styre investerbar kapital til din bedrift. Hvis din bedrift derimot har en lavere avkastning enn andre virksomheter – og dette ikke skyldes midlertidige helt spesielle forhold – så må det sørges for at dere ikke benytter mer kapital enn nødvendig. Da er fokuset først å frigi verdi ved å redusere kapitalbruken, så sikre en mer lønnsom drift for så igjen å kunne tilføre mer kapital til bedriften dersom dette vil kunne løfte avkastningen ytterligere. Det må med andre ord være et samspill mellom endring i lønnsomhet og endring i kapitalbinding for å oppnå optimal verdiskapning.

Ledelsen i din bedrift er kanskje ikke så opptatt av dette hvis det ikke kommer et press fra styret om redusert kapitalbinding, men det burde interessere flere enn finanssjefen. En frigjøring av kapital kan for eksempel benyttes til å finansiere kostnadsbesparende tiltak, investere i strategiske prosjekter som er vanskelig å finansiere eksternt, nedbetale dyr gjeld eller bare gi større fleksibilitet med tanke på utfordringer og muligheter i krevende tider. Fokus på reduksjon av arbeidskapital vil i tillegg medføre høyere lønnsomhet fordi det gir en bevisstgjøring av kunde- og produktlønnsomhet i hele organisasjonen og medfører direkte driftskostnads- og rentekostnadsreduksjoner.

### **Hvordan er egentlig kapitalbruken vår i forhold til konkurrentene?**

Det er overraskende få bedrifter som har et aktivt forhold til sin bruk av operasjonell arbeidskapital i forhold til konkurrentene i bransjen. En enkel start kan være å gjøre en sammenligning basert på tilgjengelige årsregnskap og evt. kvartalsregnskap. Fokuser på kundefordringer, leverandørgjeld og lager:

- Se først på tallstørrelsene i prosent av inntekter. Virker de prosentvise forskjellene mellom bedriftene rimelig i forhold til ulikheter i strategi? Er det noe som kan tyde på forbedringspotensial?
- Se deretter på utviklingen over tid, for eksempel de tre siste årene. Har din bedrift en gunstig utvikling? Oppnås forbedringer like hurtig som hos konkurrentene?
- Lag så en enkel omregning av kundefordringer, leverandørgjeld og lager ved utgangen av siste år til antall dager Dette bør gi deg ytterligere indikasjoner på forbedringsmuligheter for din bedrift.

Vår erfaring er at denne øvelsen er en fin indikasjon på hvordan man ligger an i forhold til konkurrentene, det får i gang interne diskusjoner om sammenheng med strategi og det fremmer det positive konkurranseinstinktet. Dette er ofte den mest virkningsfulle måten å motivere til redusert kapitalbruk hvis bedriften ikke opplever en mangel på kapital.

Hvordan kan vi oppnå tryggere og raskere innbetalinger fra kundene?

Med en gang dette temaet kommer opp møter man en frykt for at kunden skal oppleve et redusert servicenivå og at salg og kundeforhold blir ødelagt. Vår erfaring er at svært mye kan gjennomføres uten disse konsekvensene.

Mange bedrifter har manglende differensiering mellom kunder og gir like gode betingelser til tilfeldige små kunder som til store og lojale kunder. Det finnes også eksempler på at samme kunde tilbys ulike betalingsbetingelser avhengig av hvor i bedriften eller konsernet man henvender seg. Disse forholdene ses på som uprofesjonelle fra kundesiden. Et annet problem kan være for høye kredittgrenser både fordi man ikke ser samlet eksponering mot samme kunde og fordi selve kredittvurderingen er utilstrekkelig. Dette gir for høy risiko i kundemassen. Det er flere tilfeller hvor det er mulig å kreve forskuddsbetaling fra kunden og dette vil bli akseptert.

I den grad bedriften fokuserer på raskere betalinger, så er det utestående fordringer som gjerne følges opp både på detaljerte oversikter og KPIer (Key Performance Indicators). Imidlertid viser ofte grundigere gjennomgang en lang ledetid FØR utfakturerings. Dette kan skyldes mye manuelt og/eller overflødig arbeid som forsinker prosessen, for eksempel grunnet mangel på komplett ordreinformasjon. Vi har dessverre også sett flere eksempler på at de som skal initiere fakturering ikke gjør dette før rett før fristen i forbindelse med månedsavslutning selv om det kunne og burde ha vært fakturert 2-3 uker tidligere. Kontinuerlig fokus på rask utfakturerings er essensielt i tillegg til god oppfølging av utestående fordringer. Purregebyrer og morarenter kan være disiplinerte overfor kundene. Sørg også for ikke å utbetale feilaktige kontantrabatter.

### **Hvordan få leverandørene til å finansiere mer av vårt arbeidskapitalbehov?**

Det er essensielt å optimalisere hele leverandørprosessen; fra utforming av leverandørstrategier til innkjøp og mottak av varer og tjenester, prosessering av leverandørbetaling og selve utbetalingen. Typiske forbedringsområder er manglende leverandørstrategi, for sterkt fokus på pris fremfor betalingsbetingelser, for høyt fokus på rutineinnkjøp og manglende kontroll av ordre- og fakturaavvik. Vi ser imidlertid også potensial på

utbetalingssiden fordi leverandører betales til feil tid, betalingsrabatter ikke utnyttes og merverdiavgifts- og skattemuligheter ikke blir optimalisert.

### **Hvordan skal vi effektivisere lagerbeholdningen?**

Diskusjoner om lavere lagerbeholdning møtes fort av frykt for redusert service mot kundene med påfølgende omdømmerisiko. I teorien er det en slik klar avveining mellom servicegrad og varelager. I praksis er bedriftene sjelden på den optimale kurven, slik at det er fullt mulig å redusere varelageret uten negative konsekvenser for kundene. Faktisk servicegrad kan forbedres gjennom arbeidet med reduksjon av varelageret grunnet riktigere prioritering.

Der Deloitte er involvert vil første steg av varelageroptimalisering være å definere optimale lagernivåer basert på analyser av forsyningskjede parametre. Deretter analyseres og kalkuleres lagerartikler som avviker fra det optimale, og de viktigste nøkkeldriverne for dette avviket identifiseres. Til slutt prioriteres de viktigste nøkkeldrivere for å redusere varelageret og samtidig opprettholde eller øke servicenivået.

Optimalisering av varelageret krever et godt faktagrunnlag og god kompetanse om hva slags lagerrulling som er mulig innenfor ulike bransjer. For å sikre maksimal effekt over tid er det viktig at bedriften forstår sammenhengen mellom servicegrad, varelager, og de involverte prosessene. God innkjøpsplanlegging og lagerstyring avhenger av god forståelse av produktenes livssyklus, sesongsvingninger og salgskampanjer samt egen produksjonsplanlegging ved egenproduserte produkter.

God oppfølging er essensielt for å oppnå både initielle og varige kapitalreduksjoner. Lederforankring og utvikling av en cash kultur er viktig gjennom hele prosessen for å oppnå kapitalreduksjoner. Når tiltak konkretiseres for h.h.v. kundefordringer, leverandørgjeld og lagerhold så bør disse systematiseres, prioriteres og ansvarlige personer følges opp med hensyn til fremdrift og resultater inntil ønsket nivå er oppnådd. For at bedriften ikke skal gli tilbake til gamle synder er det viktig at bedriften fortsetter å måle og følger opp KPIer som reflekterer kapitalbindingen som en integrert del av virksomhetsstyringen.

### **Hvordan kan styring av investeringer og anleggsmidler hjelpe oss?**

Kapitalbinding i anleggsmidler og investeringer må styres bevisst, men dette er et omfattende tema som kan fylle en egen artikkel. Essensen er at manglende helhetlig styring av anleggsmidler gir for høy kapitalbinding. Svært mange bedrifter har uklare strategiske føringer for ønsket utvikling i anleggsmidler, og det er ikke definert et målbilde eller strategi for anleggsmidler, herunder eie vs leie vurderinger. Det er også manglende oversikt over nåsituasjonen, og nyinvesteringer initieres i stedet for å flytte utstyr mellom avdelinger. Denne situasjonen bedres ikke av manglende porteføljestyling av investeringsprosjekter slik vi ser i mange større bedrifter. Manglende helhetlig styring av anleggsmidler gir for høy kapitalbinding i dag og potensialer for kapitalreduksjoner over tid.

### **Oppsummering**

Potensialene er som regel betydelige for redusert kapitalbinding innen bedrifter:

- Erfaringsmessig 20-40 % reduksjon i operativ arbeidskapital
- Flere av effektene kan realiseres på kort tid
- Deler kan realiseres uten betydelig restrukturering eller endring av prosesser

- Varige og optimale resultater krever bevisste prosesser

Viktige suksesskriterier:

- Lederforankring
- God prosjektledelse for kapitalreduksjonsprosjekt
- Faktabasert tilnærming
- Bygge en kultur som er "cash bevisst"
- Kapitalbruk som en integrert del av virksomhetsrapportering

## Internprising – krav fra myndighetene om fremleggelse av internprisingsdokumentasjon

Etter at de nye reglene om dokumentasjonsplikt for kontrollerte transaksjoner trådte i kraft i 2008 har skatteetaten etablert internprisingsavdelinger ved skattekontorene i Skatt Midt-Norge, Skatt Vest og Skatt Øst. Bare hos Skatt Øst er nærmere 40 ansatte dedikert til internprising.

Skatteetatens økte fokus på internprising medfører at kompetansenivået hos ligningsfunksjonærene heves, noe som igjen kan føre til en mer aktiv og aggressiv oppfølging av internprisingen hos ulike skatteyttere.

I og med at dette er første gang skattemyndighetene sender krav om fremleggelse til et stort antall skatteyttere samtidig, er det vanskelig å forutse hvilke dokumentasjoner som vil bli valgt ut til nærmere gjennomgang og videre oppfølging. Det er uansett sannsynlig å anta at de i første omgang vil se på kvaliteten og herunder om kravene i ligningsloven § 4-12, nr. 1 og 2 er oppfylt. Skatteyttere som leverer dokumentasjonen til rett tid og videre oppfyller de lovfestede kravene vil således ha et bedre utgangspunkt enn skatteyttere som ikke oppfyller kravene, verken hva gjelder punktlighet eller innhold.

En internprisingsdokumentasjon utarbeidet i tråd med ligningsloven skal i hovedtrekk inneholde følgende elementer:

- Oversikt og beskrivelse av foretaket, bransjen og konsernet foretaket inngår i
- Oversikt og Beskrivelse av foretakets kontrollerte transaksjoner
- Funksjonsanalyse
- Sammenligningsanalyse
- Valg og anvendelse av prisingsmetode
- Kopi av inngåtte avtaler av betydning for pris og vilkår i kontrollerte transaksjoner

## Råvaremarkedet: Fra nedgang til oppgang . Eller?

Før finanskrisen slo inn for fullt i fjor høst ble råvaremarkedet av mange ansett som en boble. Råvareboomen skyldtes i hovedsak en ubalanse i tilbud og etterspørsel, enkel og rask tilgang på kapital, og spekulasjon. Finanskrisen førte til en viss grad at de fundamentale faktorene ble mer avgjørende for prisnivået, og vi så en betraktelig tilbakegang i råvareprisene. Olje falt for eksempel fra 145 dollar/fat i juli 2008 til 45 dollar/fat i desember.

Råvaremarkedet virker å ha stabilisert seg noe den siste tiden etter en jevn oppgang gjennom 2009. Faktorer som har bidratt til utviklingen er en fallende dollar, gryende optimisme i økonomien, tilbudsrestriksjoner, etc. Det er heller ikke utenkelig at vi var vitne til en overreaksjon i markedet i 2008, og at den siste tids utvikling er en gradvis tilpasning mot en ny likevekt.

### To spørsmål blir sett nærmere på i denne artikkelen:

- Er dagens prisnivå basert på fundamentale eller underliggende faktorer?
- Hva er de generelle utsiktene for råvaremarkedet på kort og mellomlang sikt?

### Dagens prisnivå

I praksis er det meget vanskelig å finne en likevektspris eller fundamentalverdi for råvarer, fordi det er så mange usikre variabler som må hensyntas. Vi kan likevel danne oss en formening om markedet ved å diskutere årsakene til oppgangen de siste månedene.

Prisnivået på noen råvarer som en økonomi trenger for bæredyktig vekst - kobber, olje, stål og nikkel – har økt mye i 2009. Fra starten av januar til 22. juni var kobber opp 48 %, olje 34 %, bly 50 % og nikkel 35 %. Fra juni til september har prisene økt ytterligere, men med en noe flatere trend enn tidligere. Imidlertid er prisene fortsatt langt under toppnivået i 2008, se figur 1.

### Tre mye brukte forklaringer til oppgangen i 2009:

- *Når utsiktene bedrer seg etter en kollaps i markedene, vil vi få en oppgang.* Det er imidlertid få bevis for at dette er noe som holder på sikt. I slutten av juni nedjusterte Verdensbanken sine prognoser for den globale veksten for 2009 fra -1.7% til -2.9%.
- *Oppgangen i Baltic Dry Index (BDI).* Indeksen økte fra 774 til et toppnivå på 4070 19. juni, men har svekket seg betraktelig i senere tid (pr 17. august; 2390). BDI er en shippingindeks for tørrbulk (kobber, jernmalm etc) som baserer seg på shippingratene innenfor frakt med skip av forskjellige størrelse, fra for eksempel Capesize til Handysize. Indeksen gir en god indikator på etterspørselen etter tørrbulk. Noe av årsaken til oppgangen er at Kina har økt råvarelagrene sine for å dra fordel av de relativt sett lave prisene. Siden Kina må importere varene, tilsier dette en økning i BDI, og dette gjenspeiles også i prisnivået. Kobber og jernmalm er eksempler på slike råvarer, der utviklingen i kobberprisen, som vanligvis "lagger" noe etter andre råvarer, har økt med nesten 50 %.
- *Kinas raske tilbakeslag.* Kina var meget delaktig i den globale oppgangen frem til i fjor og har kommet seg raskt på beina igjen i 2009. Det går historier om leverandører som leier skip for å lagre olje, med den

hensikt å utnytte seg av en mulig prisøkning. Det viktigste er imidlertid hvordan den globale økonomien fungerer.

To underliggende faktorer til prisøkningene i 2009:

- *Dollarindeksen* (verdien av dollar relativt til seks andre valuta): Indeksen har svekket seg over 10 % siden mars. Siden alle de viktige råvarene er priset i dollar, tilsier dette en prisøkning for å motvirke effekten av en svakere dollar.
- *"Rubber-band"-effekten*: Når markedene er preget av panikktilstander vil vi kunne få en overreaksjon, og prisene faller mye. Over tid vil markedet tilpasse seg mot likevekt, ettersom investorer og selskaper finner gode lavt prisede investeringscase. Det er åpenbart at nedgangen i fjor var i overkant stor, og at vi nå ser en utvikling mot et nytt likevektspunkt.

### **Utsiktene i råvaremarkedet**

Selv om det er vanskelig å mene noe om prisnivået fremover, er det mye som tyder på at markedet vil være nedadgående de neste månedene.

- En av hoveddriverne for råvareprisene er situasjonen i den globale økonomien, og ikke den enkelte økonomi. Som nevnt nedjusterte Verdensbanken sine vekstprognoser for 2009, og dette vil alene påvirke prisutviklingen.
- Kinas lagring av råvarer kan gå mot slutten, og dette vil svekke etterspørselen etter disse råvarene. Dette kan også føre til en nedgang i BDI. Dette har vi også sett siden sommeren.
- Det er tegn til at etterspørselen etter olje er lavere enn tilbudet, selv etter at OPEC kuttet produksjonen. I oppgangstidene påvirket også politisk ustabilitet prisene; opprøret etter valget i Iran i juni reduserte faktisk prisen på olje-futures fordi Verdensbanken la frem sine oppdaterte prognoser samtidig. Futures med levering tidlig i 2010 ligger nokså stabilt pr september.
- Gull vil fortsette å være en relativt sett stabil råvare. Dette blir sett på som en sikker investering i nedgangstider, og det er ikke klare tegn på at ting har snudd.
- Dollaren har svekket seg seg noe den siste tiden, men det er ikke usannsynlig at den kan styrke seg fremover. Dollaren anses som en sikker valuta i nedgangstider, og dette vil kunne medføre økt investeringstakt. Råvareprisene vil kunne svekkes deretter.
- Det er meget sannsynlig at U.S. Commodities and Futures Trading Commission vedtar begrensninger i handelen av såkalte "råvarer med begrenset tilbud". De ser også på noen av reglene bak råvarefondene. Begge disse punktene kan føre til prispress.

Oppsummert er det naturlig at en grunnleggende optimisme til fremtiden vil stimulere markedet, i første omgang som spekulasjon og prisøkning på kort sikt. Det er imidlertid også flere indikatorer på at råvareprisene ikke nødvendigvis vil stige fremover.

## Nye regler for avskrivning av tekniske installasjoner i bygg

I statsbudsjettet for 2009 ble det framsatt et nå vedtatt forslag om at faste tekniske installasjoner i avskrivbare bygg skal skilles ut i egen saldogruppe og avskrives separat fra bygget. Endringen i skatteloven medfører at det for eksisterende bygg må skje en fordeling mellom saldo for bygget (saldogruppe h eller i) og ny saldo for faste tekniske installasjoner (saldogruppe j).

### Reglene for avskrivningen av faste tekniske installasjoner

De nye avskrivningsreglene for faste tekniske installasjoner er inntatt i skatteloven § 14-41 flg. Reglene bestemmer at det for hvert enkelt avskrivbart bygg skal være en separat installasjonssaldo (saldogruppe j), og at flere installasjoner i samme bygning skal samles på byggets installasjonssaldo. Installasjonssaldoen for hvert bygg vil kunne avskrives med opptil 10 % årlig.

Tidligere har faste tekniske installasjoner vært behandlet som en del av den bygningsmessige konstruksjonen selv, og verdien har derfor vært aktivert samme med bygget på saldogruppe h (bygg og anlegg, hoteller, losjihus, bevertningssteder mv.) eller saldogruppe i (forretningsbygg). Saldogruppe h og i har årlige avskrivningssatser på henholdsvis 4 og 2 %.

Siden faste tekniske installasjoner skattemessig har vært behandlet som en del av bygningen, har utskiftninger av disse til nå i stor grad vært å anse som direkte fradragsberettiget vedlikehold. Vilkåret har vært at den nye installasjonen har tilsvarende standard som den som skiftes ut, men på grunn av særlige regler for hvordan standardene skal måles opp mot hverandre har dette ikke vært noen stor praktisk begrensning. Skattefordelen ved direkte fradragsføring av vedlikeholdsutskiftninger forsvinner nå helt. Fra og med 2009 vil kun vedlikehold av eksisterende faste tekniske installasjoner kunne fradras direkte, mens utskiftninger alltid vil måtte aktiveres og avskrives.

### Utskillelsen til egen saldogruppe

Endringen av avskrivningsreglene innebærer at det for eksisterende bygninger må skje en fordeling mellom saldo for bygningen (saldogruppe h eller i) og ny saldo for faste tekniske installasjoner (saldogruppe j). Den 20. august i år ble de endelige overgangsreglene for hvordan utskillelsen skal gjennomføres publisert.

Reglene legger opp til at det skal trekkes et skille mellom bygninger som er skattemessig aktivert til avskrivning før 31. desember 2008, og bygninger som er aktivert til avskrivning etter dette tidspunktet.

For bygninger ferdigstilt før 31. desember 2008 skal, som den store hovedregel, 40 % av saldoverdi per 31. desember 2008 (saldogruppe h eller i) overføres til saldo for faste tekniske installasjoner (saldogruppe j). Ett unntak fra dette gjelder for bygninger som kun har faste tekniske installasjoner som er å regne for "*helt ubetydelige*". For disse skal utskillelsen, uansett alder og tidspunkt for skattemessig aktivering, skje på bakgrunn av faktisk kostpris. Hva som skal til for at en bygnings faste tekniske installasjoner skal anses som "*helt ubetydelige*" er ikke nærmere definert, og omfanget av dette unntaket vil derfor påvikes av hvor strengt skattemyndighetene velger å praktisere regelverket.

For bygninger som ikke var aktivert til avskrivning før 1. januar 2009 skal byggets faktisk kostpris, inkludert eventuelle senere påkostninger, fordeles mellom bygningssaldo og saldo for faste tekniske installasjoner basert på virkelig verdi.

### **Begrepet faste tekniske installasjoner**

Det er fra lovgivers side ikke gitt noen fast definisjon av hva som skal anses som faste tekniske installasjoner, og begrepet har derfor ingen klare rammer. Skatteloven § 14-41 inneholder likevel noen eksempler på hva som regnes som slike installasjoner. Begrepet omfatter blant annet "varmeanlegg, kjøle- og fryseanlegg, elektrisk anlegg, sanitæranlegg, heisanlegg o.l."

Mangelen på en klar definisjon av hva som skal regnes som faste tekniske installasjoner medførte også før innføringen av egne avskrivningsregler en del praktiske problemstillinger. Blant annet har grensen mellom byggets faste tekniske installasjoner og andre maskiner/installasjoner, som skal aktiveres i saldogruppe d, skapt problemer i praksis. Ved innføringen av egne avskrivningsregler for faste tekniske installasjoner vil antall problemstillinger vedrørende allokering øke ytterligere, ved at man nå også må skille mellom bygget selv og dets faste tekniske installasjoner.

### **Grensen mellom bygget og dets faste tekniske installasjoner**

I og med at faste tekniske installasjoner til nå har blitt avskrevet sammen med bygget, har det ikke tidligere vært interessant å trekke noen grense mellom bygget selv og dets faste tekniske installasjoner. Ved innføringen av de nye avskrivningsreglene vil dette bli en sentral problemstilling å forholde seg til.

Ved oppføring av nybygg vil det for fremtiden være påkrevet at man fordeler kostnadene og allokere disse i riktig saldogruppe. Dette har tidligere ikke vært nødvendig, og fordelingen vil nok for mange entreprenører medføre økte krav til allokering av utgifter når det gis tilbud/anbud til byggherrer. Underlagsmateriale i byggeprosessen vil bli sentralt for å allokere byggekostnadene til riktig saldo. Entrepriser med såkalt lukket bok, dvs. at byggherre ikke har innsyn i entreprenørens underlagsmateriale, vil ikke kunne gjennomføres på samme måte som før, siden underlagsmaterialet vil være sentralt for at byggherre skal kunne aktivere kostnader korrekt.

Videre vil det også oppstå vanskelige allokeringsspørsmål fordi bygget og dets faste tekniske installasjoner er nært knyttet opp til hverandre. Ofte er det derfor ikke klart hvor bygget slutter og installasjonen begynner. For eksempel kan det spørres om kostnadene i forbindelse med støping av heissjakt skal allokere som en del av den bygningsmessige konstruksjonen, eller om dette skal sees som den del av den faste tekniske installasjonen som heisen vil utgjøre. Slike fordelingsproblemer vil oppstå både ved nybygg og ved arbeid på eksisterende bygninger.

### **Skillet mellom vedlikehold og påkostning av tekniske installasjoner**

Det kan by på utfordringer med de nye reglene å skille mellom hva som anses som vedlikehold av den tekniske installasjonen som fortsatt vil kunne fradragføres direkte og påkostninger som skal aktiveres i saldogruppe j. Dette er et uprøvd område.

## Klassifikasjon og måling av finansielle instrument – forslag til endringer

### Bakgrunn

Den 14. juli 2009 publiserte IASB et høringsutkast ED/2009/7 *Financial Instruments: Classification and Measurement*. I høringsutkastet foreslås det en ny modell for klassifikasjon og måling av finansielle eiendeler og forpliktelser. Høringsutkastet utgjør andre del i en 4-steps prosess som tar sikte på å erstatte IAS 39 med en ny standard for finansielle instrumenter. De to siste delprosjektene (høringsutkast) omfatter henholdsvis nedskrivning (IASB vurderer å erstatte dagens modell hvor nedskrivning foretas først når tap er pådratt, med en modell hvor nedskrivning fortas basert på forventede tap), og endringer i eksisterende bestemmelser om regnskapsmessig sikring. Disse forventes publisert i løpet av fjerde kvartal 2009. I tillegg til dette ble det i april 2009 publisert et høringsutkast til nye bestemmelser om fraregning av finansielle instrumenter (temabasert nyhetsbrev tilgjengelig [her](#)). Det kan også nevnes at et høringsutkast til standard om virkelig verdimåling ble offentliggjort i mai 2009. Formålet med dette prosjektet er ikke å endre eller regulere når en eiendel eller forpliktelse skal måles til virkelig verdi, men det tas sikte på å samle og samkjøre bestemmelsene om virkelig verdimåling i en separat standard som ikke bare vil omfatte finansielle instrumenter, men også alle andre eiendeler og forpliktelser målt til virkelig verdi (temabasert nyhetsbrev tilgjengelig [her](#)). IASB har en intensjon om å publisere endelig standard om klassifikasjon og måling i siste kvartal 2009. De øvrige delprosjektene forventes ferdigstilt i løpet av 2010.

### Forslag

Det foreslås at alle finansielle eiendeler og finansielle forpliktelser skal måles enten til amortisert kost eller til virkelig verdi. Det stilles eksplisitte vilkår for måling til amortisert kost. Finansielle instrumenter som ikke tilfredsstiller disse vilkårene, vil måtte måles til virkelig verdi. Det er per i dag ikke foreslått endringer i virkeområdet til IAS 39.

#### *Gjeldsinstrument*

Det stilles to vilkår for at en finansiell eiendel eller en finansiell forpliktelse skal kunne måles til amortisert kost. For det første må de kontraktsfestede betingelsene tilfredsstille vilkåret "*basic loan features*". I tillegg må instrumentet bli styrt "*on a contractual yield basis*".

Med "*basic loan features*" menes det kontraktsfestede betingelser som innebærer betaling av hovedstol og rente på utestående hovedstol. Betingelser som endrer størrelsen eller tidspunktet for betaling av kontantstrømmer, vil ikke møte vilkåret med mindre betingelsene beskytter kreditor eller debitor. Betingelser som begrenser variabilitet i kontantstrømmene vil derfor kunne tilfredstille vilkåret (eks. gulv eller tak på rentebetalinger). Videre aksepteres vilkår som tillater tilbakebetaling eller tidlig innløsning, så lenge opsjonen ikke er betinget av fremtidige hendelser, og hvor betalingen i all vesentlighet består av ubetalt rente og hovedstol. Til gjengjeld vil enkelte typer "verdipapiriserte obligasjoner" (asset-backed securities), og finansielle instrumenter med visse typer innebygde derivater, være eksempler på instrumenter som ikke tilfredsstiller vilkåret, og derfor vil måtte måles til virkelig verdi over resultat.

Kriteriet "*managed on a contractual yield basis*" forutsetter at instrumentene styres og følges opp med fokus på betaling og/eller mottak av kontantstrømmer, generert ved å holde eller utstede instrumentet. Dette i motsetning til kontantstrømmer fra salg av instrumentet (eller tilbakekjøp av forpliktelse). Instrumenter som holdes for handel

vil derfor ikke tilfredsstillende kriteriet. Videre nevnes finansielle eiendeler kjøpt til en underkurs som reflekterer pådratte tap, som eksempel på instrument som ikke vil tilfredsstillende vilkåret, og som derfor må måles til virkelig verdi over resultat. Merk at "*managed on a contractual yield basis*" vurderes uavhengig av ledelsens intensjon med det enkelte instrument. Vurderingen baseres på hvordan ledelsen faktisk styrer finansielle eiendeler og finansielle forpliktelser. I høringsutkastet tas det imidlertid høyde for at det innenfor en rapporteringsenhet kan eksistere flere enheter (eks. avdelinger innenfor en bank) som styres ulikt. Det kan derfor bli aktuelt å foreta klassifiseringen på et lavere nivå enn for rapporteringsenheten som helhet.

Kategorien *finansielle eiendeler tilgjengelig for salg* fjernes. Det samme gjelder kategorien *investeringer som holdes til forfall*. Videre foreslås det å fjerne smittebestemmelsene som i dag eksisterer for kategorien *investeringer som holdes til forfall*. Til gjengjeld gjøres det endringer i IAS 1 *Presentasjon av finansregnskap*, og det innføres nye informasjonskrav i IFRS 7 *Finansielle instrumenter – opplysninger*, som innebærer krav til å opplyse om gevinster og tap ved salg av gjeldsinstrumenter til amortisert kost.

Det foreslås en virkelig verdiopsjon for finansielle instrumenter som kvalifiserer for måling til amortisert kost. Opsjonen kan anvendes ved initial innregning. Dette forutsetter at virkelig verdimåling vil eliminere eller i vesentlig grad redusere inkonsistens i måling eller innregning som ellers ville oppstå ved måling til amortisert kost. De øvrige gjeldende kriteriene i IAS 39 for bruk av virkelig verdi opsjon anses unødvendige. Dette skyldes for det første at bestemmelsene om innebygde derivater foreslås fjernet (for kontrakter omfattet av IAS 39). For det andre skal alle finansielle instrumenter måles til virkelig verdi, med mindre de har "*basic loan features*" og er "*managed on a contractual yield basis*".

Det foreslås et generelt forbud mot omklassifisering mellom amortisert kost og virkelig verdi.

#### *Egenkapitalinstrumenter*

Egenkapitalinstrumenter har ikke "*basic loan features*". Alle egenkapitalinstrumenter må derfor måles til virkelig verdi. Det foreslås å fjerne unntaket som per i dag gir anledning til å måle unoterte egenkapitalinstrumenter (og derivater med slike som underliggende) til kost (hvor virkelig verdi ikke kan måles pålitelig). Egenkapitalinstrument som holdes for handel må klassifiseres til virkelig verdi over resultat. Andre egenkapitalinstrumenter vil initialt kunne presenteres med verdiendringer (herunder utbytte, transaksjonskostnader og eventuelle valutaeffekter) mot OCI (other comprehensive income). Det gis ikke anledning til å endre klassifisering på et senere tidspunkt. Om en velger å presentere verdiendringer mot OCI, vil disse aldri bli resirkulert over resultat. Det vil derfor ikke bli behov for nedskrivningsbestemmelser for disse instrumentene.

#### *Derivat*

Det antas at derivater alltid må måles til virkelig verdi over resultat. Videre foreslås det å eliminere de eksisterende kravene til å skille ut innebygde derivater hvor vertskontrakten omfattes av IAS 39. I stedet må det gjøres en vurdering av om hele vertskontrakten kvalifiserer for måling til amortisert kost. Om vilkårene for amortisert kost ikke er tilfredstilt ("*basic loan feature*"), må hele kontrakten måles til virkelig verdi. Dette forventes blant annet å bli tilfelle for en del gjeldsinstrumenter hvor innebygde derivater skilles ut og regnskapsføres separat under gjeldende regelverk.

Det er ikke foreslått endringer i kravene til å skille ut innebygde derivater hvor vertskontrakten ikke omfattes av

IAS 39. Det foreslås heller ikke endringer i virkeområdet i IAS 39 for slike kontrakter. I BC 47 fremgår det at IASB planlegger å gjennomgå disse bestemmelsene på ett senere tidspunkt i prosjektet.

### **Konsekvenser av endringene**

Konsekvensen av de foreslåtte reglene vil avhenge av hvilke finansielle instrumenter man har, og hvilke valg en gjør under den foreslåtte modellen. Som nevnt vil visse typer finansielle instrumenter, som eksempelvis flere "verdipapiriserte obligasjoner" og instrumenter med innebygde derivater, måtte regnskapsføres til virkelig verdi. Videre eksisterer det noe uklarhet ved hvor strengt vilkårene for måling til amortisert kost skal tolkes, noe som igjen vil kunne få konsekvenser for omfanget av virkelig verdimåling. Til gjengjeld synes det klart at en del noterte gjeldsinstrument med "*basic loan features*", som ofte blir regnskapsført til virkelig verdi under gjeldende regler, vil kunne kvalifisere for amortisert kost under den foreslåtte modellen.

Instrumenter klassifisert som "*holdes til forfall*", vil ofte ha "*basic loan features*" og være "*managed on a contractual yield basis*". Slike instrumenter vil derfor ofte kunne kvalifisere for måling til amortisert kost. De gjeldende smittebestemmelsene og restriksjonene knyttet til regnskapsmessig sikring vil imidlertid bli fjernet. Bankbeholdning, kundefordringer, leverandørgjeld og innlån vil normalt bli målt til amortisert kost, men klassifikasjonen kan endres avhengig av instrumentets karakteristika og hvorvidt de er "*managed on a contractual yield basis*".

Det stilles krav om virkelig verdimåling av alle egenkapitalinstrumenter. Både urealiserte verdiendringer (herunder verdifall), realiserte verdier, dividende, og eventuelle valutaeffekter blir presentert mot OCI for egenkapitalinstrumenter klassifisert mot OCI. Nedskrivning blir derfor aktuelt bare for instrumenter målt til amortiser kost.

Ved første gangs anvendelse gjøres det en vurdering av om de enkelte instrumenter kvalifiserer for amortisert kost. Instrumenter som blir regnskapsført i tråd med virkelig verdi opsjon under gjeldende IAS 39, vil derfor kunne omklassifiseres til amortisert kost ved første gangs anvendelse av standarden.

### **Ikrafttredelse og videre prosess**

IASB har som mål å ferdigstille den nye modellen for klassifikasjon og måling innen utgangen av 2009. Det forventes at det gis anledning til tidlig anvendelse for regnskapsåret 2009 (forbehold om EU-godkjenning). Obligatorisk anvendelse forventes først i januar 2012. Det foreslås retrospektiv anvendelse med visse unntak.

Høringsfrist er satt til 14. september 2009. Det er allerede signalisert motstand mot enkelte forslag i høringsrunden, som eksempelvis behandlingen av egenkapitalinstrumenter, forbudet mot omklassifisering og behandlingen av innebygde derivater. I denne sammenheng kan det også nevnes at FASB gjennom tentative vedtak har indikert at de vil foreslå bestemmelser som avviker vesentlig fra den foreslåtte modellen fra IASB. Det gjenstår derfor å se hva som blir endelig utfall av forslaget. For mer informasjon om foreslaget, se vårt temabaserte nyhetsbrev tilgjengelig [her](#). Du kan forøvrig oppdatere deg løpende på den videre utviklingen i prosjektet ved å følge med på <http://www.iasplus.com/agenda/ias39rev3.htm>, hvor nyheter om prosjektet legges ut fortløpende. For spesielt interesserte kan det også nevnes at det ble gjennomført en web-basert debatt mellom IASB og Deloitte den 6. August, hvor høringsforslaget til ny modell for klassifikasjon og måling var tema. Debatten er tilgjengelig [her](#).

## Iverksatte endringer i aksjelovene

I sommer trådte nye regler i kraft som gir grunnlag for enklere gjennomføring av generalforsamling.

Med virkning fra 3. august 2009 gjelder nye reglene om aksjonærrettigheter i aksjeloven og allmennaksjeloven. Endringene har sammenheng med gjennomføring av det såkalte aksjonærrettighetsdirektivet i norsk rett. Flere av endringene kan forventes å få stor praktisk betydning.

### **Utsendelse av dokumenter før generalforsamling**

De nye reglene gir anledning til å unnlate utsendelse av vedlegg i forbindelse med innkalling til generalforsamling. Vedleggene gjøres isteden tilgjengelig på selskapets internettsider for nedlastning. Dette kan være aktuelt særlig for årsrapporten, emisjonsprospekter eller andre saksforberedende dokumenter som tidligere måtte sendes ut pr post til alle aksjeeierne. Selskapet er likevel pålagt å sende ut slike dokumenter kostnadsfritt til de aksjeeiere som ber om det.

De nye reglene er antatt å gi store miljøbesparelser og vil også redusere store selskapers kostnader i forbindelse med avholdelse av generalforsamlinger.

Bruk av reglene om unnlatt utsendelse av vedlegg, krever at selskapet foretar en vedtektsendring som fastsetter at fysisk utsendelse kan erstattes med å legge ut dokumentene på selskapets internettsider. Enkelte børsnoterte selskaper har allerede tilpasset vedtektene slik at de nye reglene kan benyttes. Andre børsnoterte selskaper bør vurdere å innkalle til ekstraordinær generalforsamling denne høsten eller tidlig neste år, for å endre vedtektene og dermed kunne unngå fysisk utsendelse av årsrapport mv i forbindelse med neste ordinære generalforsamling.

Reglene om unnlatt utsendelse av vedlegg mv, gjelder både for allmennaksjeselskaper og aksjeselskaper.

### **Nye innkallingsregler for noterte selskaper**

For allmennaksjeselskaper med aksjer som er opptatt til notering på regulert marked, er innkallingsfristen for generalforsamlinger endret fra to uker til 21 dager. Dette gjelder både ordinær og ekstraordinær generalforsamling. For ikke-noterte allmennaksjeselskaper og for aksjeselskaper gjelder samme regler som tidligere, det vil si to uker for ASA og én uke for AS.

I anledning gjennomføring av aksjonærrettighetsdirektivet, er det også fastsatt (i forskrift) nye regler som stiller mer detaljerte krav til innkallingen til generalforsamlinger i *noterte selskaper*.

Det skal blant annet opplyses om hvilke rettigheter aksjonærene har i forbindelse med generalforsamlingen samt fremgangsmåten for å avgi stemme ved fullmakt eller for å stemme elektronisk (i den grad slik avstemning er innført for selskapet).

I tillegg gjelder nærmere regler for hvilke opplysninger som skal legges ut på selskapets internettsider.

Disse bestemmelsene om krav til innkallingen og publisering av opplysninger på selskapets hjemmeside, gjelder ikke for allmennaksjeselskaper som ikke er noterte og heller ikke for aksjeselskaper.

### **Elektronisk deltakelse på generalforsamling**

For allmennaksjeselskaper, både noterte og unoterte, er det nå mulig å la aksjeeiere delta på generalforsamlingen ved bruk av elektroniske hjelpemidler. I praksis vil dette innebære at aksjeeiere skal kunne følge generalforsamlingen, herunder avgi stemme, via sin egen pc.

De nye reglene stiller ikke tekniske krav til hva slags elektroniske hjelpemidler som kan tas i bruk utover at systemene må være forsvarlige og sikre at deltakelsen og stemmegivningen kan kontrolleres på en betryggende måte.

Det er foreløpig ikke vedtatt regler om elektronisk deltakelse på generalforsamling for aksjeselskaper.

### **Omsetningsbegrensninger**

Allmennaksjeselskaper har nå anledning til å vedtektsfeste at retten til å delta og stemme på generalforsamlingen bare kan utøves når et aksjeerverv er innført i aksjeeierregisteret (VPS) den femte virkedagen før generalforsamlingen (registreringsdatoen).

For noterte selskaper kan en slik vedtektsbestemmelse innebære forenklinger ved opptelling av stemmeberettigede aksjer på generalforsamlingen.

### **Børssirkulær**

Oslo Børs har utgitt et sirkulær som blant annet omtaler endringene i allmennaksjeloven som er relevante for noterte selskaper, se [link](#).

## Mulige lettelser i bokføringsloven mv, delrapport 1 til 3

### Innledning

Bokføringsstandardstyret har etter oppdrag fra Finansdepartementet gjennomgått bokføringsregelverket for å vurdere behov for endringer. Resultatet foreligger i form av 3 delrapporter. I disse foreslås en rekke lettelser i kravene til bokføringspliktige. I denne artikkelen belyses de viktigste lettelser og presiseringer av regelverket.

### Spesifikasjoner av pliktig regnskapsrapportering

#### Ikke nødvendig å utarbeide spesifikasjoner

Bokføringsstandardstyret foreslår å lempe på kravet i bokføringsloven § 5 om at det skal utarbeides spesifikasjoner av pliktig regnskapsrapportering for hver periode med pliktig regnskapsrapportering. Det vil fremover være krav om at det skal være mulig å utarbeide spesifikasjoner. Denne endringen gjør det imidlertid nødvendig med særskilt sikring av de bokførte opplysningene som er grunnlaget for spesifikasjonene mot endring eller sletting. Dette kan sikres ved "lukking av regnskapsperioder", dvs. at regnskapsperioden lukkes for endringer i ettertid. Oppbevaringen av bokførte opplysninger kan, som for annet oppbevaringspliktig regnskapsmateriale, skje både elektronisk og på papir.

Bokføringsloven § 13 annet ledd siste punktum krever at bokførte opplysninger som i utgangspunktet er tilgjengelig elektronisk, skal være tilgjengelige elektronisk i tre år og seks måneder etter regnskapsårets slutt. Dersom bokførte opplysninger oppbevares i regnskapssystemet, vil dette kravet i de fleste tilfeller være oppfylt. I de tilfeller hvor den bokføringspliktige velger å oppbevare bokførte opplysninger i form av å utarbeide spesifikasjoner av pliktig regnskapsrapportering, må det vurderes hvorvidt kravet til elektronisk tilgjengelighet må etterleves på annen måte. Ved oppbevaring av bokførte opplysninger i form av spesifikasjoner skrevet ut på papir vil dette alltid være nødvendig. Dersom spesifikasjonene utarbeides i form av rapportfiler, må det vurderes om kravene til elektronisk tilgjengelighet kan etterleves gjennom oppbevaring av rapportfilene, eller om elektronisk tilgjengelig til bokførte opplysninger må opprettholdes på annen måte.

#### Forenklede krav til spesifikasjon av eliminerings og andre poster ved utarbeidelse av konsernregnskap

Bokføringsstandardstyrets foreslår en egen spesifikasjonsbestemmelse hvor eliminerings og sluttposter ved utarbeidelse av konsernregnskap kan spesifiseres og dokumenteres. I spesifikasjonen skal alle disposisjonene fremgå enkeltvis med dokumentasjonshenvisning. Dette er ikke til hinder for at disposisjonene kan dokumenteres direkte i spesifikasjonen. Kravene til sporbarhet, fullstendighet, dokumentasjon, oppbevaring og sikring forutsettes ivaretatt. Kravene til oppbevaring og sikring også vil omfatte spesifikasjoner for utarbeidelse av konsernregnskap. Balansepostene i konsernregnskapet skal dokumenteres i henhold til bokføringsloven § 11. Det kreves ikke egen dokumentasjon for poster som er dokumentert i selskapsregnskapene, men særskilte balansestørrelser for konsernregnskapet må dokumenteres i tilknytning til dette regnskapet.

#### Tilfeldige kjøp og salg kan spesifiseres på henholdsvis felles leverandørkonto eller felles kundekonto

Bokføringsstandardstyret foreslår en spesifikk unntaksbestemmelse ved at det åpnes for bruk av felles kundekonto og felles leverandørkonto. Unntaksbestemmelsen tar sikte på tilfeller med betydelig omfang, dvs. når utarbeidelse av særskilte spesifikasjoner er særlig arbeidskrevende, og den er kun ment å gjelde for

bokføringspliktige som har etablert systemer og gode kontrollrutiner for oppfølging av fordringer og gjeld som føres på felles konto. Bruk av felles kontoer forutsetter at regnskapssystemet er innrettet slik at opplysningsplikten kan ivaretas.

### **Bokføringspliktige som i hovedsak selger kontant, kan spesifisere unntaksvis kredittsalg ved kopier av salgsdokumentasjon ordnet pr. kunde/ansatt**

Bokføringspliktige som i hovedsak selger kontant har, som et alternativ til å utarbeide kundespesifikasjon, anledning til å spesifisere kontantsalg ved å fremlegge kopier av salgsdokumentasjonen ordnet pr kunde. Praktiske hensyn tilsier at denne gruppen gis anledning til å spesifisere unntaksvis kredittsalg på samme måte.

### **Poster i spesifikasjonene av pliktig regnskapsrapportering kan fremkomme i underliggende spesifikasjoner**

Alle transaksjoner og regnskapsmessige disposisjoner skal som hovedregel gjengis enkeltvis i de lovbestemte spesifikasjonene. Ved bruk av forsystemer, herunder eventuelle manuelle systemer, vil i praksis den enkeltvis gjengivelsen ofte være å finne i disse systemene. Felles for bokføringsspesifikasjonen, kontospesifikasjonen, kundespesifikasjonen og leverandørspesifikasjonen er at alle postene skal vises enkeltvis. Det er gjort et unntak for systemgenererte poster, men unntaket er kun gjort gjeldende for bokføringsspesifikasjonen.

Bokføringsstandardstyret foreslår en bestemmelse som åpner for utvidet bruk av underspesifikasjoner. En slik forskriftsendring forutsetter kontrollspor mellom totalene og underliggende spesifikasjon, ved at underliggende spesifikasjon må vise postene oppsummert og kontrollerbare mot totalene. De underliggende spesifikasjonene vil således inngå som en del av spesifikasjonene, med de samme oppbevaringskrav.

### **Dokumentasjon av medgått tid**

#### **De som omfattes av kravet til dokumentasjon av medgått tid, slipper å registrere tid som ikke knytter seg til arbeidsoppgaver (ferie mv.) som intern tid**

Formålet med dokumentasjonskravet av medgått tid er å muliggjøre kontroll av fullstendighet og riktig periodisering av inntekter. Registrering av tid i forbindelse med sykdom, ferie eller annet fravær anses ikke å tjene kontrollformålet. De fleste virksomheter vil uansett ha en registreringsordning for ulike typer fravær for sine ansatte, slik at et eventuelt fritak først og fremst vil få betydning for aktive eiere/partnere i selskaper og eiere i enkeltpersonforetak. Intern tid begrenses derfor til å gjelde tid brukt på arbeidsoppgaver som ikke kan henføres til kunder eller oppdrag. Eksempler på dette kan være administrativt arbeid, kurs og personalarbeid.

#### **Krav til dokumentasjon av medgått tid for administrative enheter i konsern, ideelle organisasjoner og foreninger uten økonomisk formål som utelukkende leverer tjenester internt og hvor vederlaget fastsettes på bakgrunn av en kostnadsfordeling**

Bokføringsstandardstyret åpner for dispensasjon fra kravet til dokumentasjon av medgått tid for tjenesteleveranser fra administrative enheter som utelukkende leverer tjenester internt i konsernet, forutsatt at vederlaget ikke faktureres i henhold til antall timer, men består i en fordeling av kostnader. Det er imidlertid et krav at det foreligger dokumentasjon som gir tilstrekkelige opplysninger om de kostnadene som faktureres eller fordeles. Bokføringsstandardstyret foreslår også at ideelle organisasjoner og foreninger uten økonomisk formål gis adgang til å dokumentere prisfastsettelsen på annen måte. Forutsetningen er at det dreier seg om faste, langvarige samarbeidsforhold der felles tjenesteleveranser utgjør en naturlig del av samarbeidet. Ved behandling av dispensasjonssøknader bør det legges vekt på hvilken betydning dokumentasjon av timer har for

kontrollen av fullstendighet av inntekt. Det legges til grunn at det normalt ikke vil bli gitt dispensasjon dersom det på permanent basis leveres tjenester utenfor konsernet, selv om dette har et uvesentlig omfang.

### **Salgsdokumentasjon**

Salgsdokument som utstedes innen de ti første virkedagene i måneden, kan angi siste dato i foregående måned som dokumentasjonsdato. Dette vil gi den bokføringspliktige mulighet til å sikre regnskapsmessig og avgiftsmessig sammenfall. Ved utstedelse av salgsdokument på papir ved avgiftsfri utleie av fast eiendom kan dokumentasjonsdato settes lik forfallsdato. Salg av ikke-avgiftspliktige tjenester som leveres løpende kan dokumenteres med betalingsdokumentasjon og avtale.

### **Kontantsalg mv.**

Ved kontantsalg av varer og tjenester beregnet for videresalg eller som direkte innsatsfaktor i produksjon eller tjenesteleveranse, kan selger unnlate å påføre kjøpers navn på salgsdokumentet når

- Beløpet ikke overstiger kr 1.000, unntatt ved salg av drivstoff
- Beløpet ikke overstiger kr 2.000 og det benyttes betalingskort

For øvrig foreslås det ingen endring i kravet om angivelse av kjøper når vederlaget er på kr 40.000 eller mer inkl mva ved øvrige kontantkjøp.

Unntaksregelen for dokumentasjon av inngangspenger og garderobeavgift gjøres generell, dvs at kravet om kassaapparat faller bort. I dag omfattes bare serveringssteder.

### **Oppbevaring**

Det åpnes for at elektronisk regnskapsmateriale kan oppbevares i Danmark, Finland, Island eller Sverige uten at det må søkes om dette. Det stilles likevel som forutsetning at den bokføringspliktige skriftlig skal informere Skattedirektoratet om hvilket regnskapsmateriale som oppbevares i utlandet, hvor regnskapsmaterialet oppbevares, og hvordan kontrollmyndigheter kan få adgang til regnskapsmateriale. Materialet bør være tilgjengelig via terminal i Norge i hele oppbevaringstiden, altså i 10 år.

Dokumentasjon som utstedes og/eller oppbevares elektronisk skal være i et filformat som ikke enkelt lar seg redigere i allment kjente sluttbrukerverktøy for tekstbehandling, regneark, e-post osv. uten at endringen kan spores. Dette kravet etterleves ofte for bildefiler, som man typisk får ved skanning av dokumenter, da endringer i dokumenter ikke kan gjennomføres gjennom direkte registrering av data ved bruk av tastatur.

Regnskapsmateriale og regnskapsdata skal videre oppbevares på et medium som opprettholder lesekvaliteten i hele oppbevaringsperioden. Visse medium har holdbarhet under 10 år. Det forutsettes at man har rutiner for kopiering til nytt medium slik at dokumentasjonen er tilgjengelig i hele oppbevaringsperioden.

### **Bransjeregler**

#### **Oppbevaringskravet for inngående pakksedler i bygge- og anleggsvirksomhet**

Bokføringsstandardstyret foreslår å fjerne kravet til oppbevaring av inngående pakksedler i bygge- og anleggsbransjen. Dette må ses i sammenheng med at utgående pakksedler eller tilsvarende dokumentasjon som følger varen eller sendes til kjøper på annen måte, må oppbevares i 3,5 år etter regnskapsårets slutt – ikke bare utgående pakksedler "på papir" - slik kravet er etter dagens bestemmelse. Kontrollmyndighetene vil etter

denne endringen ha større muligheter for å innhente pakksedler hos leverandørene til den bokføringspliktige som kontrolleres. Nytt av oppbevaring av inngående pakksedler hos den enkelte kunde blir ikke lenger like stor.

### **Tellelister på papir ved varetelling og timelister på papir i bygge- og anleggsvirksomhet kan skannes for elektronisk oppbevaring**

Bokføringsforskriften § 6-1 femte ledd siste punktum bestemmer at originale tellelister på papir skal oppbevares som en del av dokumentasjonen av varelager. Bokføringsforskriften § 8-1-5 krever at originale timelister på papir skal oppbevares for bygge- og anleggsvirksomhet. Kravet om oppbevaring "på papir" har medført usikkerhet om lovens reelle krav. Bokføringsstandardstyret foreslår at det presiseres at både tellelister og timelister kan skannes for elektronisk oppbevaring.

### **Finansieringsvirksomhet**

Kontoutskrift og sluttsedler kan benyttes som salgsdokument, og fortløpende nummerering kan erstattes av angivelse av kontonummer og fortløpende nummer på kundenivå

Fagsystemet kan benyttes for å utarbeide kunde- og leverandørspesifikasjoner for kunder med kontoforhold

### **Forsikringselskaper**

Polisedokument kan benyttes som salgsdokument, og fortløpende nummerering kan erstattes av angivelse av polisenummer/forsikringsavtalennummer og termin.

Fagsystemet kan benyttes for å utarbeide kunde- og leverandørspesifikasjoner når kravene i forsikringsavtaleloven og forsikringsvirksomhetsloven er oppfylt

### **Serveringssteder, frisørvirksomhet, bilverksteder og bilpleie**

Bokføringsstandardstyret foreslår å innta et krav om å føre en oversikt over personalets og eiers tilstedeværelse. Personaljournalen vil inngå som en del av lønnsdokumentasjonen, og vil bli å betrakte som sekundærdokumentasjon med en oppbevaringstid på 3,5 år. *matrix* for global transfer pricing er fortsatt den ledende og mest omfattende veiledning innenfor sitt fagfelt. 2009-utgaven tar for seg grunnleggende informasjon om prissetting i 48 jurisdiksjoner globalt, samt innen Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD). Informasjon i brosjyren som følger representerer samlet kompetanse og erfaringer fra eksperter fra Deloitte's globale organisasjon - anerkjent av uavhengige organisasjoner som et ledende team innenfor transfer pricing.

---

[Home](#) | [Security](#) | [Legal](#) | [Privacy](#)

Karenslyst allé 20  
Pb 347 Skøyen  
0213 Oslo  
Norge

© 2009 Deloitte AS

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu, a Swiss Verein, and its network of member firms, each of which is a legally separate and independent entity. Please see [www.deloitte.com/no/omoss](http://www.deloitte.com/no/omoss) for a detailed description of the legal structure of Deloitte Touche Tohmatsu and its member firms.